

פְּרִישֵׁת

וְיֵשֵׁב

כל הזכויות שמורות
מותר להעתיק ולצלם ללא מטרות רווח

תלמוד תורה מורשה ירושלים

ת.ד. 34055 ירושלים 91340

תוכן העניינים

פרק לו

7 יוסף ואָחיו.....

פרק לח

29 קורות יהודה ומשפחתו.....

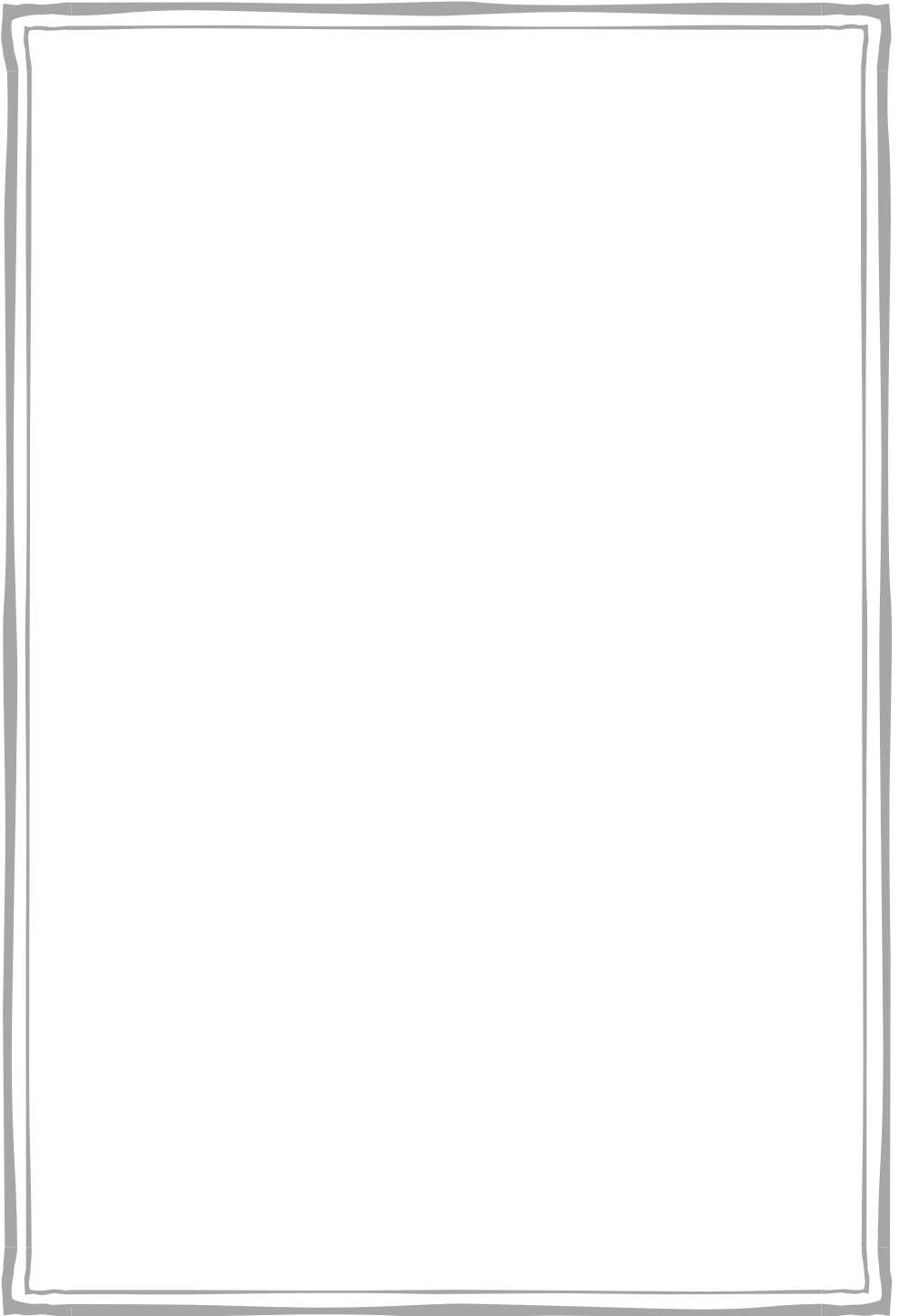
פרק לט

43 יוסף בבית פוטיפר.....

49 יוסף בבית האסורים.....

פרק מ

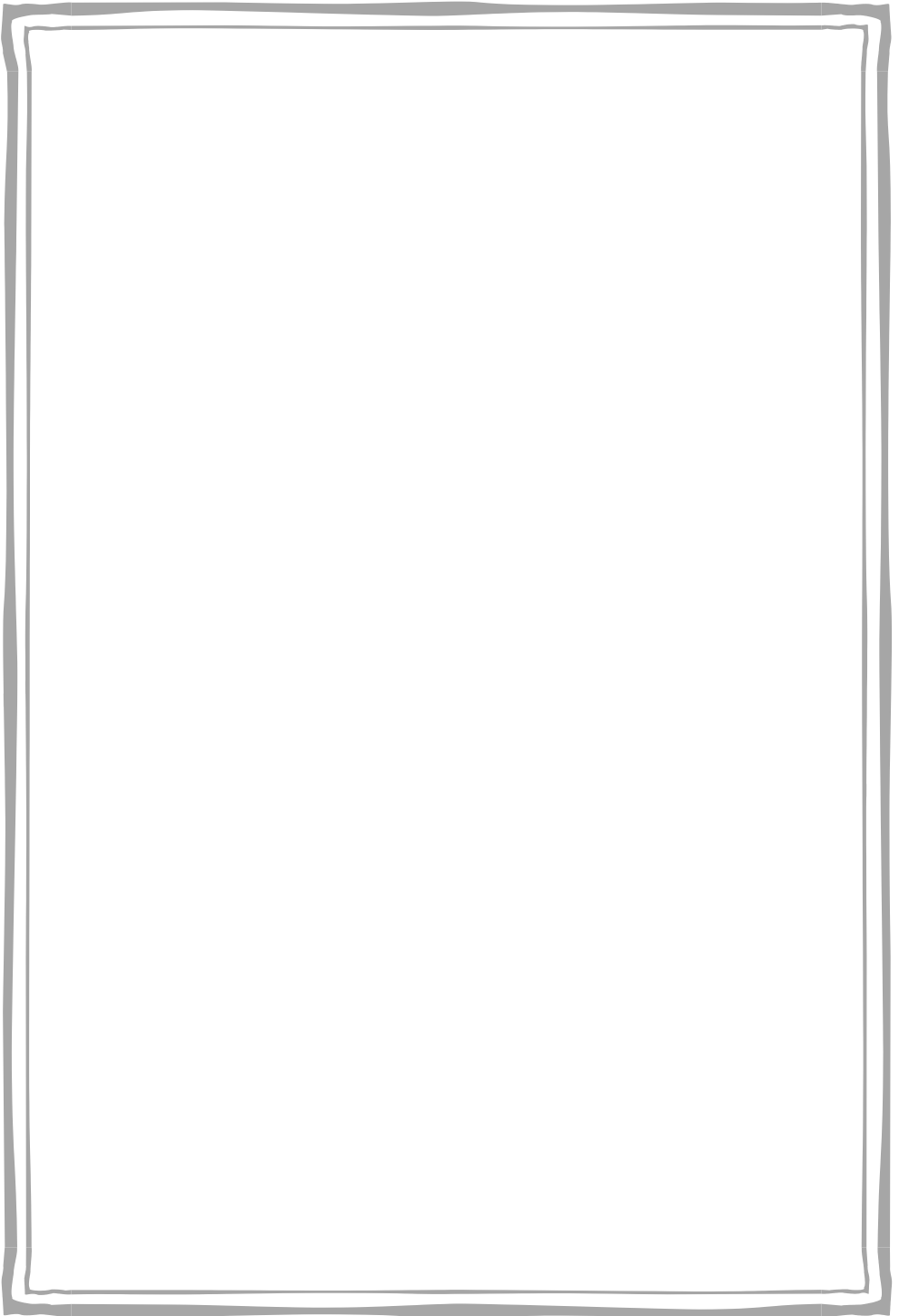
57 חלומות שר המשקים והאופים ופירושם.....

פרק לו

יוסף ואָחיו

פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב

יוֹסֵף וְאָחָיו

(פְּרָק לו')

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוָרֵי אָבִיו..." (פְּסוּק א)

לְאַחַר שְׁנַיִם רַבּוֹת בְּהֵן נֶאֱלָץ יַעֲקֹב לְשַׁבֵּת בְּחָרָן, שָׁמַח יַעֲקֹב לְשׁוּב לְשַׁבֵּת בְּאֶרֶץ שְׁהִבְטָחָה לוֹ וּלְאֲבוֹתָיו.

יַעֲקֹב הֵקִים יְשִׁיבָה בְּחִבְרוֹן, שָׁם יָשַׁב וְעָסַק עִם בְּנָיו בְּלִמּוּד חֻכְמַת הַתּוֹרָה שֶׁקָּבַל מִיִּצְחָק אָבִיו וּמִבֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל שָׁם וְעָבַר.

"אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף... וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה

וְאֵת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו" (פְּסוּק ב)

יוֹסֵף הָיָה עִם בְּנֵי בְלָהָה וְזִלְפָּה רַב הַזְּמַן. הוּא כָּבַד אוֹתָם, אָף עַל פִּי שֶׁהָיוּ בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת.

הוּא לֹא הִתְנַאֵף בְּפָנֵיהֶם בְּגִלְלֵי הַיּוֹתוֹ בְּנֵהוּ שֶׁל רְחֵל, אֲלָא הִתְיַחַס אֲלֵיהֶם בְּעֲנֻוָּה כְּאֵלוֹ נוֹלְדוֹ מֵאוֹתָהּ אִם.

"וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתְּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם"

"דְּבַתְּם רָעָה" - סְפּוֹר עַל מַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים.

יוסף חשב שאָחיו בְּנֵי לֵאָה עוֹשִׂים מַעֲשִׂים רָעִים וּסְפָר
עַל כֵּן לְאָבִיו.

אָחַד הַדְּבָרִים שֶׁסָּפַר יוֹסֵף לְאָבִיו, הָיָה, שֶׁאָחִיו בְּנֵי לֵאָה
לֹא מְתַנְּהִים בְּכַבּוּד כָּל־פִּי אַחֵיהֶם בְּנֵי הַשְּׂפָחוֹת.

מִדּוּעַ סָּפַר יוֹסֵף עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים שֶׁל בְּנֵי לֵאָה?

כְּדֵי שִׁיפְסִיקוּ לַעֲשׂוֹתָם.

כִּיצַד הָיָה יוֹסֵף צָרִיךְ לְנַהֵג?

יוֹסֵף הָיָה צָרִיךְ לְדַבֵּר עִם הָאֲחִים וּלְבַקֵּשׁ מֵהֶם הַסְּבִיר
עַל הַתְּנַהֲגוּתָם. אִם הָיָה מְדַבֵּר אִתָּם הָיָה מְגַלֵּה שְׂלֵא
חֹטְאוֹ בְּמַעֲשֵׂיהֶם.

גַּם הָאֲחִים הָיוּ צָרִיכִים לְפָנוּת אֶל יוֹסֵף וּלְהַסְבִּיר לוֹ אֵת
סִבַּת מַעֲשֵׂיהֶם.

הֲאִם יַעֲקֹב קִבַּל אֶת דְּבָרֵי יוֹסֵף?

יַעֲקֹב לֹא הָיָה מוֹכֵן לְקַבֵּל דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי יָדַע שֶׁבְּנָיו
יִרְאִי ה', וּפְנִירְאָה יוֹסֵף טוֹעָה.

”וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו

כִּי בֶן זִמְנִים הוּא לוֹ”

יעקב אהב את יוסף מכל בניו כי יוסף נולד לעת זקנותו, לאחר שנים רבות של צפיה ותפלה.

לאהבה הגדולה שאהב יעקב את יוסף הייתה סבה נוספת - הוא היה בנה של רחל, אותה אהב יעקב יותר מכל נשותיו.

יעקב קרב מאד את יוסף כי נשאר לבד לאחר מות רחל. הוא דאג לו באופן מיוחד, יותר מלשאר הבנים, ולא רצה שיתרחק מביתו לרעות את הצאן.

יוסף נשאר עם אביו, עזר לו, דאג לכל צרכיו ולמד ממנו דברי חכמה ויראת ה'.

וכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה:

”כל מה שלמד משם ועבר מסר לו”.

יוסף למד בשמחה ובחשק רב את דברי התורה ששמע מפי אביו.

”ועשה לו כתנת פסים”

יעקב בקש שיכינו עבור יוסף מעיל מיוחד עם פסים בכל מיני צבעים. בכך רצה יעקב לשמח את יוסף.

”וַיֵּרְאוּ אֶחָיו כִּי אֵתוּ אֹהֵב אֲבֵיהֶם מִכָּל אֶחָיו

וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ” (פסוק ד)

הָאֲחִים שָׂנְאוּ אֶת יוֹסֵף מִפְּנֵי שֶׁרָאוּ שֶׁיַּעֲקֹב אוֹהֵב אוֹתוֹ יוֹתֵר מֵהֶם.

גַּם הָאֲחִים רָצוּ לְהִיּוֹת בְּקֶרֶבֶת אֲבֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁיִּוָּכְלוּ לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ דְבָרֵי תוֹרָה וְחֻמְרָה.

הָאֲחִים חָשְׁשׁוּ שֶׁבְּגִלְל דְּבָרֵי הַדְּבָה שֶׁיוֹסֵף סֵפֵר עֲלֵיהֶם, אֲבֵיהֶם יִרְחִיקֵם.

הָאֵם כֶּךָ הָיוּ הָאֲחִים צְרִיכִים לְהִתְנַהֵג כְּלַפֵּי יוֹסֵף ?

הָאֲחִים הָיוּ צְרִיכִים לְהִבִּין שֶׁיַּעֲקֹב אוֹהֵב אֶת יוֹסֵף מִפְּנֵי שֶׁנּוֹלַד בְּיָמֵי זְקֻנוֹתוֹ, וּמִקְרָב אוֹתוֹ בְּאֶפֶן מִיָּחָד מִפְּנֵי שֶׁאִמּוֹ רָחַל נִפְטְרָה וְנִשְׁאָר לְבָדוּ.

”וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם... וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם

שִׁמְעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חָלַמְתִּי” (פסוק ו)

הָאֵם יוֹסֵף הִתְפַּנֵּן לְהַרְגִּיז אֶת אֶחָיו אוֹ שֶׁמָּא לְהִתְנַאֲוֹת עֲלֵיהֶם ?

נדאי שלא! יוסף הכיר בחכמת אחיו ורצה לבקש מהם לעזור לו לפתור את חלומו, ובכך להוכיח להם שהוא אוהבם כאחים, ואין בלבו שום שנאה כלפיהם.

”ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו

אם משול תמשל בנו

ויספו עוד שגא אתו...” (פסוק ח)

האחים לא הבינו כראוי את פונתו של יוסף. הם חשבו שיוסף באמת רוצה לקבל מאביו את המלכות והממשלה, ושהם יהיו לו לעבדים.

לכן הם שגאו את יוסף וחשבו שהוא לא מתאים למלך על אחיו הגדולים. לדעתם כדי להתמודד עם עמי כנען הרשעים והאכזריים הם זקוקים למנהיג גבור ואמיץ, תכונות שלא הכירו בהן אצל יוסף.

כמו כן הם חשבו שגם בניו של יוסף לא יהיו מתאימים להנהיג את בני ישראל בדורות הבאים.

חלומו השני של יוסף היה שהשמש והירח ואחד עשר הכוכבים משתחווים לו.

”ויספר אל אביו ואל אחיו

ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת

הבוא נבוא אני ואמך ואחידך

להשתחות לך ארצה" (פסוק י)

מדוע גער יעקב ביוסף?

יעקב הבין שהחלום עתיד להתקיים אבל הוא לא רצה שפניו ידעו שהחלום עתיד להתקיים, מפני שידע שדבר זה יגרם לאחים לקנא ביוסף עוד יותר.

משום כך גער יעקב ביוסף. הוא רצה שתשרור אהבה בין האחים, ולא שתהיה ביניהם שנאה וקנאה.

ויקנאו בו אחיו (פסוק יא)

בכל זאת קנאו האחים ביוסף, כי הבינו שחלום זה עתיד להתקיים.

מה גרמה קנאה זו?

קנאה זו גרמה ליעקב ולכל בני ביתו צרות רבות ורעות בהמשך.

"ואביו שמר את הדבר"

יעקב הבין שהחלום היה מאת ה' ו"שמר את הדבר".
הוא צפה והמתין ליום בו יתקיים החלום.

"ויאמר ישראל אל יוסף

הלוא אחיד רעים בשכם

לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני" (פסוק יג)

האם יוסף התלונן על הדרך הקשה והארכה?

יוסף ידע שהדרך קשה ושאחיו עלולים להתנהג אליו
לא כראוי, ובכל זאת משום כבוד אביו ענה מיד:
"הנני!", והזדרז לצאת לדרך בשליחות אביו.

וכך אמרו רבותינו זכרונם לברכה:

"יוסף הזדרז למצות אביו, אף על פי שהיה יודע
באחיו ששונאים אותו".

"ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך..." (פסוק יד)

מדוע יעקב דאג כל כך לבניו?

הבנים הלכו לרעות את הצאן בשכם, ויעקב ידע
שיושבי הערים באזור שכם רוגזים על בניו, על שהרגו
את אנשי העיר כאשר הוציאו את דינה, ועל כן דאג.

”וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק חֲבֵרוֹן” (פסוק יד)

יַעֲקֹב לָוָה אֶת יוֹסֵף בְּדַרְכּוֹ עַד הָעֵמֶק כְּדֵי לָתֵת לוֹ
הַרְגָּשָׁה טוֹבָה בְּצֵאתוֹ לְדֶרֶךְ הָאֲרָכָה.

מִשְׁהִגִּיעַ יוֹסֵף לְשָׁכֶם, לֹא מָצָא אֶת אָחִיו.

”וַיִּמְצְאוּהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תַעֲהָ בַשָּׂדֶה

וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תַּבְקִשׁ” (פסוק טו)

הָאִישׁ הָיָה עוֹבֵר אַרְחַ שְׂרָאָה אֶת אָחִיו לְפָנָיו כֵּן.

”וַיֹּאמֶר אֶת אַחִי אֲנֹכִי מִבְּקִשׁ...”

וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה...

וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחֵר אָחִיו וַיִּמְצְאוּם בְּדִתָּן” (פסוקים טז-יז)

יוֹסֵף הִזְדַּרְזוּ לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת אָבִיו, וְעַל אֵף שֶׁלֹּא מָצָא
אֶת אָחִיו בְּשָׁכֶם הִמְשִׁיךְ לְחַפְשָׁם, עַד שֶׁמָּצְאוּם בְּדִתָּן.

”וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו...” (פסוק יט)

חֲכַמֵּינוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה לְמַדּוּנוֹ שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ אָמַר
שְׁמַעוֹן לְלוּי, אֲבָל שָׂאֵר הָאֲחִים לֹא חָשְׁבוּ כֵּךְ.

”וְעַתָּה לָכוּ וְנִהְרָגְהוּ...”

וְנִרְאָה מֶה יִהְיוּ חֲלֻמֹתָיו" (פסוק כ)

כיצד אמרו שמעון ולוי דברים נוראים כאלה?

שמעון ולוי דברו מתוך כעס ודאגה לקיום המשפחה, ולא באמת רצו להרגו.

הם חשבו שיוסף לא ראוי להנהיג את המשפחה ולכן צריך למצא דרך לסלקו. מחשבתם הייתה שאם אמנם דברי החלומות שחלם יוסף הם אמת, ה' ישלח משהו להציל את יוסף, וזה יהיה סימן שהוא ראוי למלך עליהם.

"וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּילֵהוּ מִיָּדָם

וַיֹּאמֶר לֹא נִבְנֶנּוּ נַפְשׁ" (פסוק כא)

ראובן הזדעזע מאד מדברים אלו, וחשש שבסופו של דבר יוסף יפגע, ולכן אמר:

"אל תשפכו דם

השליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר

ויד אל תשלחו בו" (פסוק כב)

מדוע הציע ראובן להשליכו לבור?

התורה ממשיכה לספר על מחשבתו הטובה של
ראובן:

”למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו”

ראובן תכנן לחכות שהאחים ילכו משם, להוציא את
יוסף מן הבור ולהחזירו אל יעקב אביהם.

האם האחים שמעו בקולו של ראובן?

נאמר:

”ויקחהו וישלכו אתו הברה

והבור רק אין בו מים” (פסוק כד)

האחים קבלו את עצת ראובן אחיהם והשליכו את יוסף
לבור.

הם דאגו ובדקו שמדבר בבור בלי מים ובלי אבנים,
כדי שלא יטבע ולא יפצע.

מה עשה ראובן לאחר שהשליכו האחים את יוסף
לבור?

ראובן התרחק מאחיו וחכה שייעבור זמן עד שהאחים
ילכו, ואז הוא ישוב להציל את יוסף.

ויש אומרים שראובן הלך לחפש חבל שבַעזרתו יוכל להעלות את אחיו מן הבור.

בינתיים ישבו האחים לאכול, אבל הם היו מאד לא רגועים מפני ששמו את יוסף בבור. הם הביטו סביב וחפשו, אולי מישהו יבוא ויוציא את יוסף מן הבור.

”וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים...”

וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט” (פסוק כה)

📖 "א רחת" - שירת. "נכאת וצרי ולט" - מיני בשמים.

מדוע התורה מספרת שהגמלים נשאו מיני בשמים?

למדנו שה' דאג ליוסף ושלח שירה הנושאת בשמים ולא נפט, כדי שיוסף לא יסבל מהריח הרע.

וכך אמרו רבותינו זכרונם לברכה:

”למה פרסם הכתוב משאם? להודיע מתן שכרן של צדיקים; שאין זרכן של ערבים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה [ליוסף] נזדמנו בשמים, שלא יזק מריח רע.”

”ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע פי נהרג את אחינו...”

לְכוּ וּנְמַכְרֵנוּ לַיִּשְׁמַעְאֵלִים...

כִּי אַחֲיָנוּ בְּשָׂרֵנוּ הוּא" (פְּסוּקִים כו-כז)

כְּשֶׁרָאָה יְהוּדָה אֶת הַיִּשְׁמַעְאֵלִים הִצִּיעַ לְאַחִים לְמַכּוֹר
אוֹתוֹ לַיִּשְׁמַעְאֵלִים, וְכֵן לְהִשְׁאִירוֹ בְּחַיִּים.

הֲאִם הָאֲחִים קָבְלוּ אֶת עֲצַת יְהוּדָה?

נֹאמַר בַּפְּסוּקִים:

"וַיִּשְׁמְעוּ אַחֲיוֹ"

הָאֲחִים הִתְחַרְטּוּ עַל כֵּן שֶׁהִשְׁלִיכוּ אֶת יוֹסֵף לְבוֹר, וְעַל
כֵּן הִסְפִּימוּ מֵיָד לְדַבְּרֵי שֶׁל יְהוּדָה.

הֲאִם יְהוּדָה עָשָׂה אֶת הַדְּבָר הַטּוֹב בְּיוֹתֵר?

אָמְנָם יְהוּדָה הִצִּיל אֶת יוֹסֵף, אָבֵל בְּהִיּוֹתוֹ גְּבוּר וּמְנַהִיג
אֵין זֶה מְסַפֵּיק, הוּא הָיָה צָרִיךְ לְקַחֵת אֶת יוֹסֵף עַל
כַּתְּפָיו אֶל בֵּית אָבִיו כְּלִי לְפַחַד מֵאֵף אָחֵד.

"וַיַּעֲבְרוּ אֲנָשִׁים מְדִינִים סַחְרִים

וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת יוֹסֵף מִן הַבוֹר

וַיִּמְכְּרוּ אֶת יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעְאֵלִים" (פְּסוּקִים כח)

האחים העלו את יוסף מן הבור, מכרו אותו
לישמעאלים, והישמעאלים מכרוהו למדיינים.

ויש מרבתינו שפרשו את הפסוק שהמדיינים העלו את
יוסף מן הבור, והם שמכרו אותו לישמעאלים.

”וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור

ויקרע את בגדיו” (פסוק כט)

כשמצא ראובן את הבור ריק הצטער צער גדול על כך
שלא הספיק להגיע בזמן כדי להציל את יוסף
ולהחזירו לאביו, וקרע את בגדיו.

האחים פחדו מאד מתגובת אביהם. הם לקחו את
כתנתו של יוסף, טבלו אותה בדם ושלחוה אל אביהם.

מה עשה יעקב כשהבין שיוסף נטרף?

נאמר:

”ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו

ויתאבל על בנו ימים רבים” (פסוק לד)

יעקב קרע את בגדיו, לבש שק סביב מתניו והתאבל
על בנו אבל כבד.

"וַיִּקְמוּ כָּל בְּנֵי וְכָל בָּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ... " (פסוק לה)

בפסוק נאמר שכל בנות יעקב קמו לנחמו, וזה קשה, שכן היתה לו רק בת אחת?

בנות הפסוק היא לפלותיו - נשות בניו, שנחשבות כמו בנותיו.

האם בניו ובנותיו הצליחו לנחמו?

צערו של יעקב היה כל כך גדול עד שמאן להתנחם.

כשראו האחים את אביהם בוכה ומתאבל, הצטערו מאוד והתחרטו על מעשיהם.

וכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה:

"כשראו גזרת אביהם אמרו ליהודה: אתה אמרת למכרו, אלו אמרת להשיבו היינו שומעים לך".

"והמדנים מכרו אתו אל מצרים

לפוטופר סריס פרעה שר הטבחים" (פסוק לו)

📖 "סריס" - שר. "שר הטבחים" - האכראי על שחיטת בהמות.

בְּאִוְרֵי מְלִים

אֹרְחָה - שִׁירָה 📖

נִכְּאֵת, צְרִי וְלוֹט - סוּגֵי בְּשָׁמַיִם 📖

מֵה בָּצַע - מֵה כָּסֶף (נְרוּיִח) 📖

אָנָּה - לֵאן 📖

שְׁמֵלָה - בְּגָד 📖

וַיִּמָּאן - סָרַב, לֹא רָצָה 📖

שְׂאוּל - קֶבֶר 📖

סָרִיס - שֶׁר 📖

שֶׁר הַטְּבָחִים - אַחֲרָאֵי עַל שְׁחִיטַת

הַבְּהֵמוֹת

דְּבָה - סְפוּר רַע 📖

בֶּן זְקוּנִים - בֶּן שְׁנוּלֵד לַעַת

זְקִנָּה

כַּתְּנֹת - חִלּוּק, בִּגְד

אֱלֵמָה - שְׁבָלִים הַקְּשׁוּרִים

בְּאֶגְדָּה

תַּסְבִּינָה - הַסְתַּוְּבָבו

וַיִּגְעַר - דָּבַר בְּכַעַס

לְהַתְנַכַּל - לְתַכְנֵן דְּבַר רַע

הַלְזָה - הִזָּה 📖

מקורות לפרק לו

פסוק א: שמחת יעקב בארץ הנבחרת - על פי אבן עזרא: "הזכיר שאלופי עשו ישבו בהר שעיר, ויעקב ישב בארץ הנבחרת".

יעקב לימד את בניו תורה - רמב"ם הלכות עכו"ם פ"א ה"ג: "וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד.. ויעקב אבינו לימד את בניו כולם..."

פסוק ב: יוסף גדל עם בני השפחות - רד"ק: "היה מתגדל עמהם כשהיו רועים הצאן".

היחס הטוב של יוסף כלפי אחיו - אברבנאל: "כי הוא נער משרת את בני בלהה ואת בני זלפה שהם הפחותים מכל אחיו... אבל גם אצל בני השפחות היה משתדל ומשרת ולא היה מזלזל בכבודם".

ענוותנותו של יוסף - צרור המור: "וכן יוסף היה חכם וצדיק... ועם כל זה היה שפל וענו ומתדבק עם אחיו הקטנים".

בלהה וזלפה נקראו נשי יעקב ולא שפחותיו - רמב"ן: "כי נשיו היו שלקחם לנשים, ולא יקרא אותם הכתוב 'שפחות', רק בהיותם עם רחל ולא שהן גבירות להם".

יוסף הוציא דיבה על בני לאה - רש"י.

הוצאת הדיבה לשם מטרה טובה - אברבנאל: "אמנם יוסף לא היה מביאה... כדי שייסרו וידריכם וירחיקם מהחטא".

יעקב לא קיבל את דברי הדיבה של יוסף - הכתב והקבלה: "הודיע לנו שלא נאשים את יעקב למקבל דיבה... כי אמנם ביושר לבבו היתה אהבתו אליו להיותו לו בן זקונים".

פסוק ג: אהבת יעקב ליוסף כי נולד לעת זקנותו - רש"י.

אהבת יעקב ליוסף כי היה בן רחל - רלב"ג: "כי היה לו כבר במדרגת בן זקונים שהוא נאהב מאד, מפני היותו מרחל".

יעקב קרב את יוסף כי היה יתום - בעל הליקוטים (בחומש "רב פנינים"): "ומה שקרב כל כך את יוסף, הוא מצד הרחמנות שנשאר בילדותו בלא אם".

יוסף דאג לצרכי אביו - רמב"ן: "כי מנהג הזקנים שיקחו אחד מבניהם הקטנים להיות עמו לשרתו והוא נשען על ידו תמיד לא יפרד ממנו".

יוסף קיבל מיעקב את דברי התורה שלמד בבית שם ועבר - רש"י: "אונקלוס תרגם 'בר חכים הוא ליה', כל מה שלמד משם ועבר מסר לו".

שמחת יוסף בלימוד - כלי יקר: "שתמיד הוא פנה לו ליעקב, ונכסף לשמוע מפיו מה שלמד משם ועבר".

פסוק ד: שנאת האחים בגלל סיפור הדיבה - משך חכמה: "ולכן הוא ודאי מפני הדיבה שמביא עליהם ומתכבד ומתייקר אצל אביהם בקלונם".

פסוקים ה-ו: כוונת יוסף בחלום לטובה - אור החיים: "ויוסף חשב שבספרו חלומותיו להם ידונו בעצמו כי לבו שלם עמהם כמשפט האחים האהובים".

פסוק ז: גערת יעקב ביוסף כדי למנוע קנאה בין האחים - רש"י: "הבא נבוא - ויעקב התכוון להוציא הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו".

פסוק יא: יעקב חכה להתקיימות החלום - רש"י: "היה ממתין ומצפה מתי יבוא".

פסוק יג: יוסף כיבד את אביו - רש"י: "הנני - לשון ענוה וזריזות, נזדרז למצות אביו, ואף על פי שהיה יודע באחיו ששונאים אותו".

דאגת יעקב לבניו בגלל סכנת יושבי ערי שכם - תרגום יונתן: "ודחיל דילמא ייתון חיזאי וימחינון על עיסק די מחו ית חמור וית שכם וית יתבי קרתא". (יעקב פחד שמא יבואו החיזים ויכו את בניו על אשר היכו את חמור, שכם ושאר יושבי העיר).

פסוק יד: יעקב ליוה את יוסף עד העמק - ספורנו: "ללוותו עד העמק".

פסוק טו: פירוש המילה "איש" כפשוטה - אבן עזרא: "דרך הפשט, אחד מעוברי אורח".

פסוק יז: יוסף כיבד את אביו - רשב"ם: "להגיד חשיבותו של יוסף נכתב זה, שלא רצה לחזור לאביו כשלא מצאם בשכם, אלא בקשם עד שמצאם".

פסוק יט: דברי שמעון ולוי אל האחים - רש"י להלן (מב, כד): "את שמעון - הוא השליכו לבור, הוא שאמר ללוי, הנה בעל החלומות הלזה בא".

האחים בדקו מה יעלה בגורלו של יוסף - רמב"ן: "והנכון בעיני כי אמרו, עתה נראה מה יהיו חלומותיו, כי אם יצילוהו מידינו, מלוך ימלוך עלינו".

פסוק כד: האחים דאגו ליוסף שלא יטבע - רמב"ן: "שאם היה בו מים לא יטביעו אותו, שכבר נמנעו משפוך דמו".

דאגת האחים ליוסף שלא יפצע - נצי"ב: "והבור ריק - בלי אבנים, שלא יוטל ויהא נרצע בראשו".

להיכן הלך ראובן? לעיון בנושא נביא ג' פרושים (על אף שלא הבאנו זאת בחוברת):

א. ראובן הלך לשרת את אביו - רש"י: "ובמכירתו לא היה שם, שהגיע יומו לילך לשמש את אביו".

ב. ראובן התחבא בהרים - מדרש תנחומא (ב): "מה עשה ראובן? הלך וישב באחד מן ההרים לירד כלילה להעלות את יוסף".

ג. ראובן הלך לחפש חבל - מדרש לקח טוב.

פסוק כה: חוסר מנוחתם של האחים - נצי"ב: "מספר הכתוב בשבחם של שבטי יה... לא יכלו לישב במנוחה מרוב התפעלות שבא לידם ועל החמלה שהרי בכה והתחנן להם... על כן גם בשעה שישבו לאכול... המה נשאו עיניהם וראו למרחוק, והיינו משום שעמדו בתוך האכילה כמשתאה לראות דבר מה יסכן (יזדמן) להם לאותו מעשה".

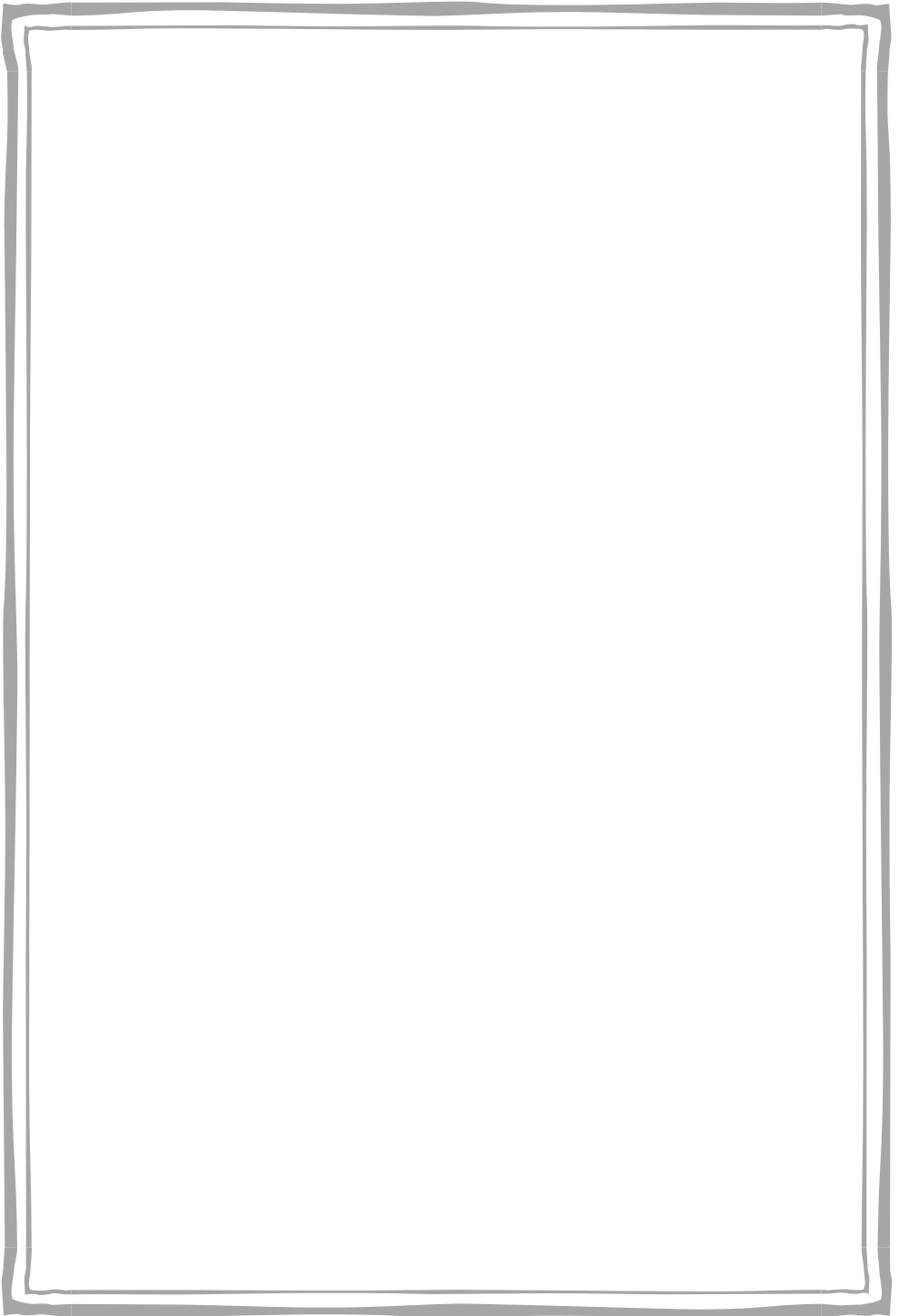
דאגת ה' ליוסף - מדרש רבה (פד, יז).

פסוק כז: יהודה היה צריך לגמור את המצוה - מדרש רבה (פה, ג): "היה לו להוליכו על כתיפו אצל אביו".

פסוק כח: האחים העלו את יוסף מהבור ומכרוהו - רש"י: "וימשכו - בני יעקב את יוסף מן הבור".

הפירוש שהמדינים העלו את יוסף מהבור ומכרוהו - הרשב"ם: "ובתוך שהיו יושבים (האחים) לאכול לחם... וממתינים היו לישמעאלים שראו, וקודם שבאו הישמעאלים עברו אנשים מדינים אחרים דרך שם וראה בבור, ומשכוהו ומכרוהו המדינים לישמעאלים".

פסוק לה: "בנותיו" - כלותיו - רש"י: "רבי נחמיה אומר... מהו 'בנותיו' - כלותיו, שאין אדם נמנע מלקרוא לחתנו - 'בנו', ולכלתו - 'בתו'".

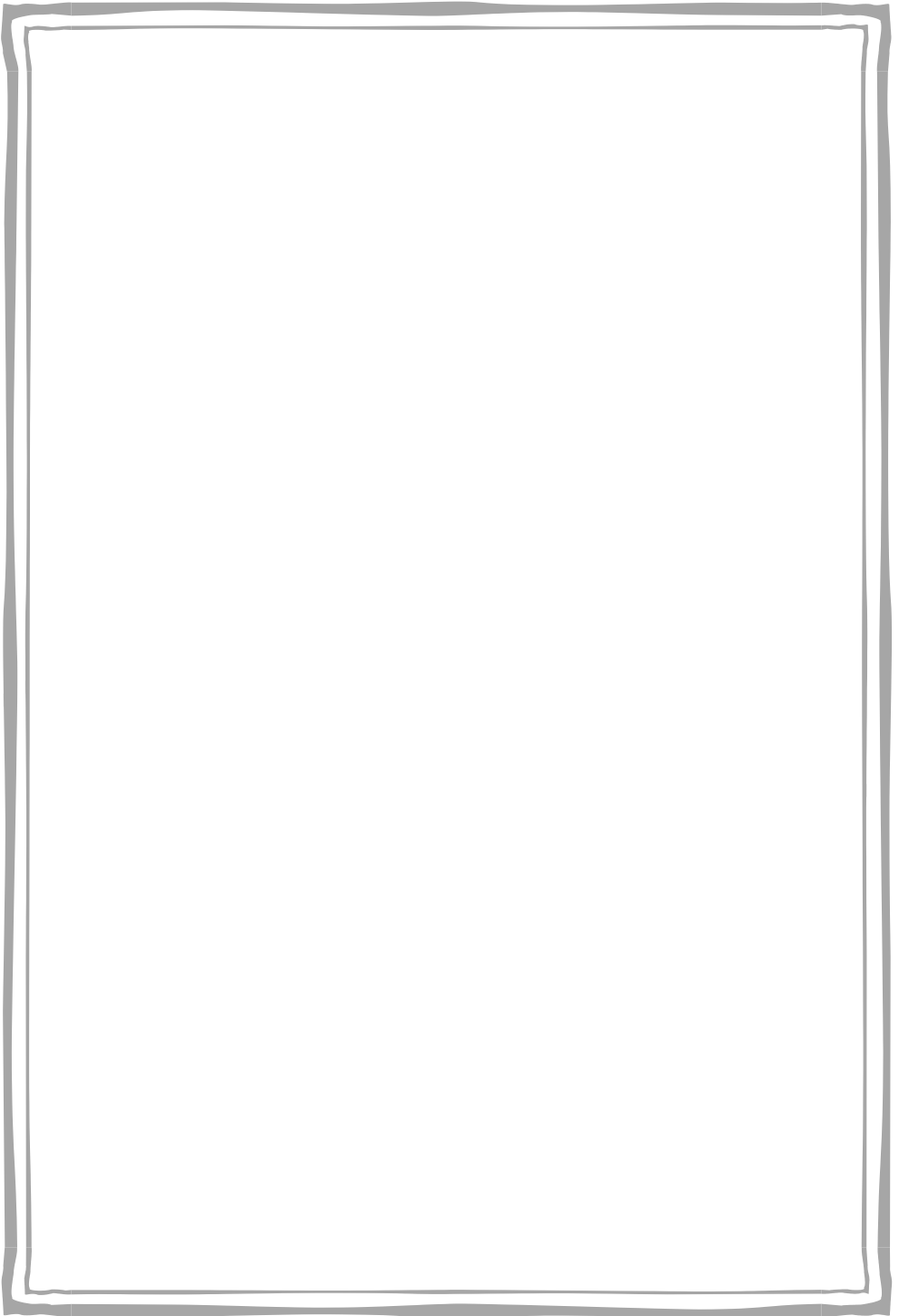

פרק לח

קורות יהודה

ומשפחתו

קורות יהודה ומשפחתו

(פרק לח)

”וַיְהִי בַעַת הַהִיא וַיָּרַד יְהוּדָה מֵאֵת אָחִיו” (פסוק א)

יהודה שנחשב למנהיג בין האחים עזב את אחיו מפני שהורידהו מגדלתו ולא רצו שיהיה מנהיגם.

מדוע?

האחים שראו את צערו ואכלו הגדול של אביהם התחרטו על מכירתו של יוסף, וטענו כלפי יהודה שהוא היה צריך לומר להם להחזיר את יוסף הביתה אל יעקב, ולא להציע למוכרו, ואם היה אומר בן היו שומעים לו.

”וַיֵּט עַד אִישׁ עֲדָלְמִי וְשֵׁמוֹ חִירָה”

יהודה התחבר לחירה כי הוא היה איש גדול ונכבד בעדלם.

”וַיֵּרָא שֵׁם יְהוּדָה בֵּת אִישׁ כְּנַעֲנִי

וְשֵׁמוֹ שׁוּעַ וַיִּקְחֶהּ וַיְבוֹא אֵלָיָהּ” (פסוק ב)

שוע הָיָה אִישׁ טוֹב וְנָדִיב, עָסַק בְּמִסְחָר וְהָיָה עוֹזֵר לְבָנָי אָדָם.

בְּתוֹ שֶׁל שׁוּעַ מְצָאָה חֵן בְּעֵינֵי יְהוּדָה כִּי הִיא הִיְתָה אִשָּׁה בְּעֵלֵת מְדוּת טוֹבוֹת.

לִיהוּדָה נוֹלְדוּ שְׁלֹשָׁה בָּנִים - עַר, אֹנָן וְשִׁלָּה.

”וַיִּקַּח יְהוּדָה אִשָּׁה לְעַר בְּכוֹרוֹ וּשְׁמָהּ תָמָר” (פְּסוּק ו)

יְהוּדָה בָּחַר בְּתָמָר מִפְּנֵי שֶׁהִיְתָה אִשָּׁה טוֹבָה וְצַדִּיקָה, בְּתוֹ שֶׁל שָׁם בֶּן נֵחַ.

תָּמָר נִעְשְׂתָה ”כְּלֶתוֹ” שֶׁל יְהוּדָה, וִיהוּדָה נִעְשְׂתָה ”חֲמִיָּה”.

זִמְן מָה אַחֲרֵי נִשׁוּאֵיהֶם מֵת עַר בְּגִלְל מַעֲשָׂיו הָרָעִים.

”וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן

בֵּא אֵל אִשְׁתְּ אַחִידָ וַיִּבֶם אֹתָהּ” (פְּסוּק ח)

יְהוּדָה בִּקֵּשׁ מֵאוֹנָן, בְּנוֹ הַשְּׁנִי, שֶׁיִּתְחַתֵּן עִם תָּמָר, אֲלֵמָנְתוֹ שֶׁל עַר, כְּדֵי לְהַשְׁאִיר זָכָר לְאַחִיו. מְצָנָה זוֹ לְהִתְחַתֵּן עִם אִשְׁתְּ אַחִיו שְׁמֵת בְּלֵי בָּנִים נִקְרָאת יְבוּם.

”וְהָקָם זָרַע לְאַחִידָ”

הבנים שׁינלדו לאונן מתמר יקראו על שם ער אחיו,
וכך יהיה לער זכר.

”וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע...” (פסוק ט)

אונן נשא את תמר לאשה, אבל לא רצה שהיא תלד לו
בנים.

הוא חשב רק על עצמו, הוא רצה שיהיו לו רק ילדים
משלו, ולא דאג להשאיר לאחיו זכר.

בגלל התנהגותו הרעה של אונן, המית ה' גם אותו.

”ויאמר יהודה לתמר בלתי

שבי אלמנה בית אביך...” (פסוק יא)

מדוע יהודה לא רצה שתמר תנשא לשלה בנו?

נאמר:

”כי אמר פן ימות גם הוא באחיו”

יהודה פחד לתת את תמר לשלה שהיה קטן. הוא רצה
ששלה יגדל וילמד חכמה ויראת ה' ומתוך כך ישמע
למוסר אביו ולא יחטא באחיו, לכן אמר לתמר
שתחכה עד ששלה יגדל ואז תוכל להתחתן אתו.

”וּתְלֹךְ תִּמְרֹת וּתִשָּׁב בֵּית אָבִיךָ”

תִּמְרֹת חֲכָמָה שְׁשָׁלָה יִגְדֹל. הִיא מְאֹד רְצֻתָה לְהִתְחַתֵּן אִתּוֹ
כִּי רְצֻתָה לְהִיּוֹת שְׂיֻכֶת לְמִשְׁפַּחַת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב.
עָבְרוּ יָמִים רַבִּים, בֵּת שׁוּעַ אֲשֶׁת יְהוּדָה נִפְטָרָה, וַיְהוּדָה
לֹא נָתַן אֶת תִּמְרֹת לְשָׁלָה.

”וַיֵּגֵד לְתִמְרֹת לֵאמֹר

הִנֵּה חֲמִידָךְ עָלָה תִּמְנַנְתָּה לְגֹזַע אֲנִי

וְתִסֵּר בְּגִדֵי אֱלִמְנוּתָהּ מֵעָלָיָה...” (פסוקים יג-יד)

”וְתִסֵּר” - פְּשׁוּטָה.

”כִּי רָאִתָּה כִּי גָדַל שָׁלָה וְהִיא לֹא נָתַנָּה לוֹ לְאִשָּׁה”

יְהוּדָה חָשַׁב שְׁשָׁלָה עֲדִין נָעַר, וְאֵלּוּ תִמְרֹת חָשְׁבָה שְׁשָׁלָה
נִחְשָׁב כְּכֹר גְּדוֹל וְהִצְטַעְרָה עַל כֵּן שִׁיְהוּדָה לֹא נָתַן לָהּ
לְהִנָּשֵׂא לְשָׁלָה.

תִּמְרֹת רְצֻתָה מְאֹד בָּנִים מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל יְהוּדָה וּלְשֵׁם כֵּן
עָשְׂתָה מֵעֲשֵׂה - הִיא יִשְׁבָּה עַל אִם הַדֶּרֶךְ כְּשֶׁהִיא מְכַסָּה
הִיטֵב בְּאֶפְן שִׁיְהוּדָה לֹא יִזְהֶה אוֹתָהּ.

היא קִנְיָתָה שִׁיְהוּדָה יִרְצָה לְבוֹא אֵלֶיהָ וּלְהוֹלִיד מִמֶּנָּה
בָּנִים, וְכֵן יִהְיֶה זְכוֹר לְעַר וְאוֹנָן שֶׁמֵּתוּ בְּחֻטָּאִים.

תָּמַר הִיְתָה אִשָּׁה חֲכָמָה מְאֹד, הִיא יָדְעָה שָׂאֵם יְהוּדָה
יִרְצָה לְבֹא אֵלֶיהָ, הִיא תִּקְיָם מִצְּנוּת יְבוּס, כִּי מִצְּנוּת יְבוּס
נִהְגָה לְפָנֶי מִתָּן תּוֹרָה בְּכָל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה וְלֹא רַק בְּאֶחָי
הַנִּפְטָר.

”וַיֹּאמֶר מָה הָעֲרָבוֹן אֲשֶׁר אַתָּן לָךְ

וַתֹּאמֶר חֲתָמָךְ וּפְתִילֶךְ וּמִטְעָךְ אֲשֶׁר בִּידְךָ” (פְּסוּק יח)

📖 **”עֲרָבוֹן”** - מִשְׁכוּן. **”פְּתִילֶךְ”** - הַגְּלִימָה שֶׁלְּךָ.

יְהוּדָה הָיָה אָדָם חָשׁוּב, שָׂר וּמוֹשֵׁל. הִיְתָה לוֹ חוֹתָמָת,
הִיְתָה לוֹ גְּלִימָה שֶׁל אָדָם נִכְבָּד וְהָיָה לוֹ מִטָּה, כְּמוֹ
שֶׁרָבִיט שֶׁל מֶלֶךְ.

יְהוּדָה נָתַן לְתָמַר אֶת כָּל אֵלֶּה כְּעֲרָבוֹן שֶׁיִּשְׁאַר בְּיָדָהּ עַד
שֶׁיִּתֵּן לָהּ אֶת גְּדֵי הָעֵזִים עָלֶיהָ הַתְּחִיב. הֵם סִכְמוּ בֵּינֵיהֶם
שָׂאֵם יְהוּדָה לֹא יִשְׁלַח לָהּ אֶת הַגְּדֵי, הָעֲרָבוֹן יִהְיֶךְ
לְהִיּוֹת שָׁל תָּמַר.

”וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת גְּדֵי הָעֵזִים

בְּיַד רַעְהוּ הָעֶדְלָמִי” (פְּסוּק כ)

יהודה הִזָּה צְדִיק וְיֶשֶׁר, מִיַּד כְּשֶׁהִגִּיעַ לְתַמְנָה הַזְּדָרָז
לְשַׁלַּח גְּדֵי בַיִד חִירָה רַעְהוּ כְּדֵי לְקַיֵּם הַבְּטָחָתוֹ. הוּא
שָׁלַח אֶת הַגְּדֵי הַמְּבַחֵר וְהַטּוֹב בְּיֹתֵר שֶׁהָיָה בְּצֵאָנוֹ.

לְמֵרוֹת שֶׁהָיָה טְרוּד בְּגִזְזֵי־הַצֵּאָן, לֹא שָׁכַח אֶת
הַבְּטָחָתוֹ.

”וַיִּשְׁאַל אֶת אַנְשֵׁי מְקוֹמָהּ לֵאמֹר...” (פְּסוּק כ"א)

חִירָה עָשָׂה מְאַמְצִים רַבִּים כְּדֵי לְמַצֵּא אֶת תְּמָר, וְלֹא
מְצָאָהּ כִּי חִזְרָה לְבֵיתָהּ.

”וַיְהִי כַּמְשָׁלֶשׁ חֳדָשִׁים וַיַּגִּד לִיהוּדָה לֵאמֹר

זָנְתָה תְּמָר כְּלַתְּךָ...” (פְּסוּק כ"ד)

בְּנֵי הָאָדָם חָשְׁבוּ שֶׁתְּמָר בְּהֶרְיוֹן מֵאִישׁ זָר, מִפְּנֵי שֶׁאָף
אֶחָד לֹא יָדַע שֶׁתְּמָר בְּהֶרְיוֹן מִיהוּדָה. גַּם יְהוּדָה לֹא יָדַע
שֶׁתְּמָר בְּהֶרְיוֹן מִמֶּנּוּ, כִּינֹן שֶׁלֹּא הִכִּיר אוֹתָהּ עַל אִם
הַדָּרָךְ.

”וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאֶנָה וְתִשְׂרָף”

תְּמָר הִיָּתְהָ צְרִיכָה לְהַנְשֵׂא לְשָׁלָה מִדֵּי־ן מְצֻנָת יְבוּס, לְכֵן
נִחְשְׁבָהּ כְּאִשְׁתּוֹ, וְאִשְׁתׁ אִישׁ שֶׁשָּׁכְבָה עִם אִישׁ זָר חִיבָתָהּ
מִיָּתָהּ.

יהודה הִיָּה זְהִיר מְאֹד בְּחַיֵּי אָדָם. הוּא יָשַׁב וְדָן אֶת תְּמָר
בְּבֵית דִּין שֶׁל גְּדוּלֵי הַדּוֹר. מִשְׁכָּלָם פָּסְקוּ שֶׁתְּמָר חִיֶּבֶת
מִיָּתָהּ, הִכְרִיעַ יְהוּדָה וְקָבַע אֶת דִּינָהּ.

”הוּא מוֹצֵאת וְהִיא שְׁלֹחַה אֶל חֲמִיהָ לְאִמּוֹר

לְאִישׁ אֲשֶׁר אֱלֹהֵי לֹו אֲנֹכִי הֲרָה” (פְּסוּקַת כַּה)

תְּמָר הִיָּתָה בְּדַרְכָּךְ לָמוֹת וְהִיא שְׁלֹחַה עַל יְדֵי שְׁלִיחַת אֶת
הַחוֹתָמָת, הַפְּתִיל וְהַמָּטָה אֶל יְהוּדָה.

הֵאֵם תְּמָר הִיָּתָה יְכוּלָה לְהַצִּיל אֶת עַצְמָהּ ?

תְּמָר הִיָּתָה יְכוּלָה לְגַלּוֹת לִיהוּדָה שֶׁהִיא בְּהַרְיוֹן מְמֻנָּה,
וְהוֹכַחְתָּה הִיא, שֶׁבִּיָּדָהּ הַחוֹתָמָת, הַפְּתִילִים וְהַמָּטָה
שָׁלוּ.

תְּמָר לֹא אָמְרָה זֹאת לִיהוּדָה, אֲלָא רְמְזָה לֹו שֶׁהִיא הֲרָה
לְאִישׁ שֶׁהַסְּמָנִים שָׁלוּ.

אִם תְּמָר הִיָּתָה מְגַלָּה זֹאת לִיהוּדָה בְּמִפְרָשׁ, מִיָּד הִיָּה
מְבַטֵּל אֶת עֲנֻשָׁהּ, שֶׁכֵּן מְצֻנֶת יְבוּם אֵינָה חִיֶּבֶת לְהִתְקַיֵּם
דְּוָקָא בְּאִמְצָעוֹת אַחֵי הַנֶּפֶטָר, הִיא יְכוּלָה לְהִתְקַיֵּם גַּם
בְּאִמְצָעוֹת אָבִיו שֶׁל הַנֶּפֶטָר, וְאִם כֵּן תְּמָר קִיָּמָה מְצֻנֶת
יְבוּם בְּכַךְ שֶׁהִיָּתָה עִם יְהוּדָה.

מדוע תָּמַר הִסְתַּפְּקָה בְּרַמְזִים וְלֹא אָמְרָה זֹאת לַיהוּדָה
בְּמַפְרָשׁ?

תָּמַר לֹא רָצְתָה לְגַרֵם לַיהוּדָה בּוֹשָׁה גְדוּלָה. הִיא יָדְעָה
שָׂאֵם הִיא תֹאמַר שֶׁהֵרִיוֹן מִיהוּדָה, יִתְפָּרֵס הַדָּבָר
וְתִהְיֶה לוֹ בּוֹשָׁה גְדוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁיְהוּדָה נִחְשָׁב כְּמוֹ מֶלֶךְ
וְלֹאֲדָם כְּמוֹהוּ לֹא הָיָה רְאוּי לָבוֹא אֶל אִשָּׁה שְׂאִינָנוּ
מִכִּיר בְּצַד הַדֶּרֶךְ.

תָּמַר הָיְתָה מוֹכֵנָה לָמוֹת וּבִלְבָד שֶׁלֹּא לְבִישׁ אֶת יְהוּדָה
בְּרַבִּים.

הַמַּעֲשֵׂה הַמְּפָלָא שֶׁל תָּמַר יִזְכָּר לְדוֹרוֹת!

מִכָּאן לְמָדוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה:

"נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין
פני חברו ברבים".

📖 "נוח" - טו ויותר. "כבשן אש" - תנור שהחם שלו גדול מאד.
"להלבין פנים" - לבייש.

"ויבר יהודה ויאמר צדקה ממני" (פסוק כו)

יהודה הָיָה מוֹכֵן לְבִישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּרַבִּים, אַף עַל פִּי
שֶׁהִפֵּל כְּפָדוֹ אוֹתוֹ כְּמֶלֶךְ, וְלַהוֹדוֹת עַל הָאָמֶת.

וְהוֹדָה הוֹדָה עַל הָאֱמֶת, אָמַר שְׁתֵּמֶר צוֹדֵקֵת יוֹתֵר מִמֶּנּוּ,
וּבְכַךְ הִצִּילָהּ מִשְׁרָפָה.

לְתִמְרֵי וַיהוּדָה נוֹלְדוּ שְׁנֵי בָנִים - פֶּרֶץ וְזֵרַח.

בְּאֵרֵי מַלְיָם

עֶרְבוֹן - מִשְׁכּוֹן

כְּזִיב - שֵׁם מְקוֹם

פְּתִילֶךָ - הַגְּלִימָה שֶׁלְּךָ

לְיִיבִים - לְשֵׁאת אֶת אִשְׁתְּךָ

קִדְשָׁהּ - זִוְנָה

הָאֵחַ שְׁנַפְטָר

רַעְהוּ - חֵבְרוֹ

נְהִיָּה לְבוּז - נְהִיָּה לְלַעַג

וּלְצִחֻק

וּתְתַעַלְף - הַתְּכַסְתָּה הַיֵּטֵב

שְׁנֵי - חוּט צֶמֶר צְבוּעַ בְּאֲדָמָה

פֶּתַח עֵינָיִם - פְּרֻשֵׁת דְרָכִים

מקורות לפרק לח

פסוק א: הורדת יהודה מגדולתו - רש"י: "למה נסמכה פרשה זו לכאן, והפסיק בפרשתו של יוסף? ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו, אמרו: אתה אמרת למכרו, אילו אמרת להשיבו היינו שומעים לך".

חירה היה אדם נכבד - נצי"ב: "אדם גדול ונכבד".

פסוק ב: אישיותו של שוע: א. סוחר - רש"י. ב. איש נכבד - על פי בראשית רבה (פה, ד): "בוצינא דאתרא (נר העיר)". ג. אדם נדיב - צרור המור.

בת שוע היתה אשה טובה - צרור המור: "וראה שם אשה הוגנת לו בת אדם גדול סוחר".

פסוק ו: צדקותה של תמר - צרור המור: "שהיא היתה צדקת גמורה".

חכמתה הגדולה של תמר - צרור המור (שם): "וכל זה הסוד (של הייבום) ידעה תמר".

תמר היתה בתו של שם - רש"י בפסוק כד: "בתו של שם היתה שהוא כהן, לפיכך דונה בשריפה".

פסוק ח: חשוב להשאיר זכר למת - רלב"ג: "שראווי לאדם שישתדל להשאיר זכר לקרוביו, ולזה היה נהוג ענין היבום קודם מתן תורה".

פסוק יא: פחדו של יהודה ששלה ימות בחטאו - רמב"ן: "והנכון בעיני, שהיה שלה ראוי לייבם, אבל לא רצה אביו שייבם אותה ועודנו נער פן יחטא בה כאחיו אשר מתו בנעוריהם".

כוונת יהודה לתת את שלה לתמר כשיגדל, אחרי שילמד יראת שמים ומוסר מאביו - רמב"ן: "וכאשר יגדל וישמע למוסר אביו אז יתננה לו לאשה".

פסוק יד: המחלוקת בין יהודה לתמר בענין שלה - רמב"ן (שם): "וכאשר המתינה ימים רבים וראה כי גדל שלה בעיניה, והוא עודנו נער לאביו, כי אין לו עשר שנים, והיה ממתין לו עוד".

רצונה של תמר להדבק במשפחת יהודה - רש"י: "ורבותינו דרשו - בפתחו של אברהם אבינו, שכל עיניים מצפים לראותו". וכן ברמב"ן: "אז מהרה תמר ברוב תאותה להוליד מזרע הקודש ועשתה המעשה הזה".

תמר ידעה שמצוות הייבום נוהגת גם ביהודה - אברבנאל: "ואין ספק שהיתה מצות היבום ביניהם מוטלת על הקרוב במשפחה, וכראות תמר ששלה, לא נתנה לו לאשה, חשבה מחשבה לקיים זרע על כל פנים מאדם כשר ונכבד, ואם הבן לא רצה לקיימו, שיקיימהו אביו כי הוא הקרוב במשפחה".

פסוק יח: יהודה היה שר ומושל - רמב"ן: "ויתכן עוד כי היה ליהודה חותם כצורת אריה או צורה אחרת ידועה במושלים... והמטה אשר בידו כמשפט שליט ונוגש".

פסוק כ: צדקותו של יהודה שקיים הבטחתו - מורה נבוכים (ג, מט): "ויש ללמוד מפרשת יהודה מדה נעלה וצדק במשפטים... אבל הצדק אשר למדנהו, הוא אומר בנקותו את עצמו שלא גזלה ולא שקר (בהבטחתו) ולא גרע ממה שהסכים עמה עליו".

יהודה שלח גדי מובחר - מורה נבוכים (שם): "אין ספק שהיה הגדי בתכלית הטוב במינו".

פסוק כד: זקוקה לייבום נחשבת כאשת איש - רמב"ן: "והנה היא היתה מיועדת לשלה בנו, והיא להם כאשת איש בנימוסיהם".

יהודה ישב בדין - מדרש רבה (פה, יב): "בשלושה מקומות הופיעה רוח הקודש... בבית דינו של שם 'ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני'. ומהרז"ו בפירושו כתב: "וכשהודה יהודה, היו יצחק ויעקב וכל השבטים יושבים בדין תמר".

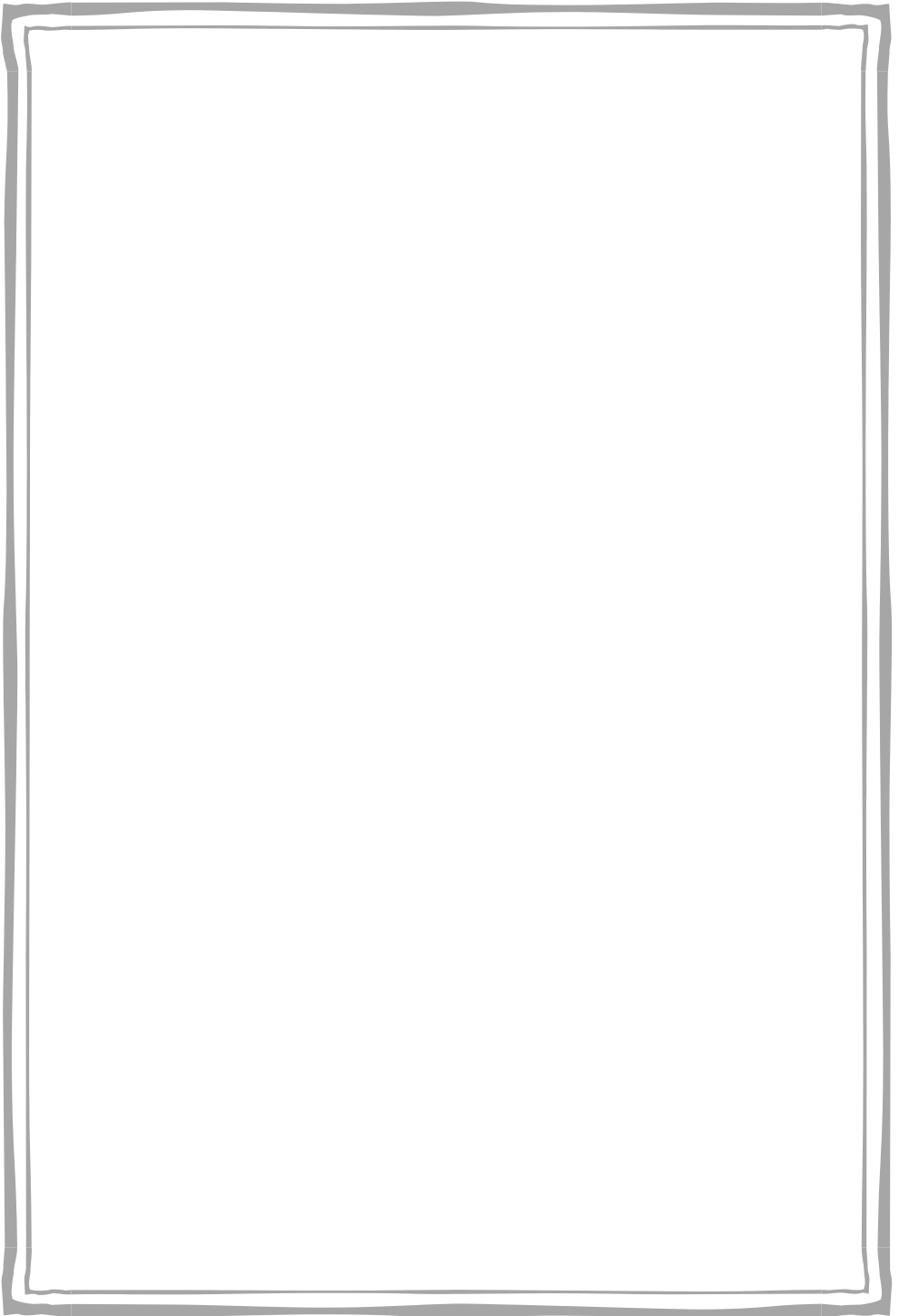

פרק לט

יוסף בבית פוטיפר

יוסף בבית האסורים

יוסף בבית פוטיפר

(פרק לט, פסוקים א-יט)

"יוסף הורד מצרימה

ויקנהו פוטיפר סרים פרעה

שר הטבחים איש מצרי" (פסוק א)

📖 "סרים פרעה" - שר של פרעה ה.

פוטיפר הקה שר נכבד בבית פרעה והוא קנה את יוסף לעבד.

תקופה קשה מאד היתה ליוסף בבית פוטיפר.

מדוע?

יוסף היה לבדו בחברת מצרים רשעים ועובדי אלילים, בלי אביו אוהבו ובלי משפחתו. אדונו פוטיפר הקה איש אכזר ביותר והטיל עליו עבודות קשות.

צער רב הצטער יוסף על שהורידוהו מארץ ישראל הקדושה לארץ מצרים הטמאה.

מי שמר על יוסף בזמן שהיה במצרים?

נאמר:

”וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף” (פסוק ב)

ה' הָיָה עִם יוֹסֵף, שָׁמַר עָלָיו וְהִצִּיל אוֹתוֹ מֵהַמְצָרִים.

כִּיצַד עָבַד יוֹסֵף אֶת אֲדוֹנָיו? הֲאֵם גַּם הוּא הִתְבַּטַּל כְּמוֹ
הָעֲבָדִים הָאֲחֵרִים?

יוֹסֵף עָבַד בְּזִרְיוֹת, בְּחָרִיצוֹת וּבִנְאֻמָּנוֹת רַבָּה. הוּא נִזְקֵר
מְאֹד מִלְּפָגוּעַ בְּרִכּוּשׁ אֲדוֹנָיו וְלֹא הִתְבַּטַּל מִמְּלֶאכֶתוֹ.

אִף עַל פִּי שֶׁהָיָה נִתּוּן בֵּין רְשָׁעִים וְעוֹבְדֵי אֱלִילִים, תָּמִיד
זָכַר אֶת ה' וְהִזְכִּיר אֶת שְׁמוֹ שׁוֹב וְשׁוֹב.

”וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ”

ה' נָתַן לְיוֹסֵף חֲכָמָה וּבְרָכָה וְהָיָה מְצַלִּיחַ בְּכָל מַעֲשֵׂה
יָדָיו.

”וַיֵּרָא אֲדוֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ” (פסוק ג)

פּוֹטִיפֵר הִתְפַּעַל מְאֹד מִהִצְלָחַתוֹ הַמְּפֹלָאָה שֶׁל יוֹסֵף
וְהִבִּין שֶׁה' הוּא שֶׁמְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ.

פּוֹטִיפֵר גַּם רָאָה שֶׁיוֹסֵף מְזַכֵּיר שׁוֹב וְשׁוֹב אֶת שֵׁם ה'.

”וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו” (פסוק ד)

פּוֹטִיפֶר שָׂמַח מְאֹד עַל הָעֶבֶד הַחֹדֵשׁ שֶׁקָּנָה, עֶבֶד חֲרוּץ נְאֻמָּן וּמְצָלִיחַ כְּמוֹתוֹ מֵעוֹלָם לֹא מְצָא בֵּין עֲבָדָיו.

”וַיִּשְׁרֵת אֹתוֹ וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ...”

📖 "ויפקדהו" - מינה אותו.

פּוֹטִיפֶר הֶעֱרִיךְ מְאֹד אֶת יוֹסֵף וְהֶעֱלָהוּ מִתַּפְקִיד לְתַפְקִיד: מִן הָעֲבוֹדָה בַּשָּׂדֶה הֶעֱבִירוּ לְבֵיתוֹ, אַחֵר כֶּךָ עָשָׂה אוֹתוֹ לְמִשְׁרָתוֹ, וּלְבִסּוֹף מָנְהוּ לְהִיּוֹת אַחֲרָאֵי עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ.

”וַיְבָרֶךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בְּגַלְל יוֹסֵף

וַיְהִי בִּרְכַת ה' בְּכֹל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ בְּבֵית וּבַשָּׂדֶה” (פסוק ה)

בְּמָה בִּרְךְ ה' אֶת פּוֹטִיפֶר בְּזִכּוֹתוֹ שֶׁל יוֹסֵף?

ה' בִּרְךְ אֶת פּוֹטִיפֶר, נָשְׂיוּ וּוְלָדָיו בְּכֶסֶף, בְּרִכּוּשׁ וּבִיבוּל מְבָרְךְ.

מִכָּאן אָמְרוּ חֻכְמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה:

”אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְדִּיקִים שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁהוֹלְכִים לְשָׁם הַבְּרָכָה מִשְׁתַּלַּחַת”.

האם פוטיפר היה צריך להשגיח על יוסף שיעשה את
עבודתו כראוי?

נאמר:

“ויעזב כל אשר לו ביד יוסף

ולא ידע אתו מאומה” (פסוק ו)

פוטיפר ראה שיוסף מנהל את כל ענייני הבית בחריצות
ובחכמה, בישר ובנאמנות ולא לוקח לעצמו דבר, לכן
סמך עליו ומסר בידו את כל אשר לו, אפלו את
אוצרותיו היקרים ביותר. הכל הפקיד בידי הנאמנות
ולא דרש כל השגחה ופקוח נוספים.

“כי אם הלחם אשר הוא אוכל...”

רק בדבר אחד פוטיפר לא נתן ליוסף לגעת - בלחם,
מפני שהמצרים לא נתנו לעברים לגעת בלחמם.

המצרים היו רשעים והם היו מבזים את העברים, רועי
הצאן, ועל פן לא היה מכבודם לתת לעברים לגעת
במאכלם.

“ויהי אחר הדברים האלה

ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף

והאמר שכבה עמי" (פסוק ו)

האם יוסף הסכים לשכב עם אשת אדוניו?

יוסף מאן (לא הסכים) בכל תקף לעשות את הרעה הגדולה הזאת, וכך אמר לה:

"ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת

וחטאתי לאלקים" (פסוק ט)

יוסף הצדיק לא היה מוכן לעשות רעה גדולה כזאת, לשכב עם אשת אדוניו.

"ויהי בדברה אל יוסף יום יום

ולא שמע אליה לשכב אצלה" (פסוק י)

אף על פי שאשת פוטיפר דברה אליו יום יום, יוסף עמד בנסיון ולא שמע לקול אשת אדוניו.

הוא לא פחד ממנה על אף שינדע שהיא עלולה להעניש אותו.

שנים רבות חי יוסף בביתם ובחברתם של רשעים ועובדי אלילים, ואף על פי כן לא למד ממעשיהם הרעים אלא עבד את ה' והלך בדרך אבותיו.

יום אחד הלכו אנשי הבית לחגג את יום חגם בבית
עבודה זרה שלהם. ויש אומרים שהלכו לראות את נהר
הנילוס שעלה באותה העת על גדותיו.

רק אשת פוטיפר נשארה בבית, היא נצלה את
ההזדמנות ותפסה בכגדו של יוסף כדי להכריחו לשכב
עמה.

“ויהי כהיום הזה...”

ואין איש מאנשי הבית שם בבית

ויעזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה” (פסוקים יא-יב)

📖 “וינס” - ברח.

יוסף היה צדיק מאד ונזהר מן העברה. כאשר תפסה
אשת פוטיפר את יוסף בכגדו, הוא ברח ממנה בכל
כחו ונס החוצה.

בזכות מעשה זה זכה יוסף להקרא “יוסף הצדיק”, ובני
ישראל יזכרו בכל הדורות מעשה זה ויזהרו אף הם מן
העברה.

“ותקרא לאנשי ביתה ותאמר להם לאמר...”

בא אלי לשכב עמי ואקרא בקול גדול” (פסוק יד)

אֶשֶׁת פּוֹטִיפַר הִיטָה מְרֻשָּׁעַת. הִיא שָׁקְרָה לְכָל־מִסְפָּרָה וְסָפְרָה שְׁיֹסֵף מְשַׁךְ אוֹתָהּ בְּעַל כְּרֻחָהּ. הִיא לֹא הִתְבַּיְשָׁה לְסַפֵּר דְּבָרֵי שָׁקֶר וְכֹזֵב עַל יוֹסֵף, לְמִרְוֹת מְסִירוֹתָיו הַרְבֵּה וּנְאֻמָּנוֹתָיו לְאַרְךְ כָּל תְּקוּפַת עֲבוּדָתוֹ בְּבֵיתָהּ.

אֶשֶׁת פּוֹטִיפַר נִצְלָה אֶת הָעֲבָדָה שְׁיֹסֵף הִשְׁאִיר אֶת בְּגָדוֹ בְּיָדֶיהָ וּכְשֶׁחֲזָר בְּעֵלְהָ סָפְרָה לוֹ שְׁיֹסֵף בָּא אֵלֶיהָ לְשֹׁכֵב עִמָּהּ. פּוֹטִיפַר כָּעַס מְאֹד עַל יוֹסֵף וּנְתָנוּ בְּבֵית הַסֵּהֶר.

יוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים

(פָּרָק לט, פְּסוּקִים כ-כג)

”...וַיְהִי שֵׁם בְּבֵית הַסֵּהֶר”

יוֹסֵף הָיָה כְּלוּא בְּבֵית הַסֵּהֶר בְּמִשְׁךְ שְׁתֵּים עָשָׂר שָׁנָה.

הַחַיִּים בְּבֵית הַסֵּהֶר הָיוּ קָשִׁים בְּיֹתֵר. יוֹסֵף הָיָה נִתּוֹן יַחַד עִם פּוֹשְׁעִים וְאֲנָשִׁים מְסֻכָּנִים וְעָבַד בְּעֲבוּדוֹת קָשׁוֹת מְאֹד.

לְמִרְוֹת מִצְבוֹ הַקָּשָׁה, הִתְנַהֵּג יוֹסֵף בְּכָבוֹד וּבְנֻעָם כְּלָפִי כָּל אָדָם, עָבַד בְּנְאֻמָּנוֹת וּבְחֻרֵצוֹת וְעִזָּר לְכָל אֶחָד לְפִי כֹחוֹ. בְּנוֹסֵף לְכָל זֹאת לְיוֹסֵף הִיטָה אֱמוּנָה שֶׁה' אִתּוֹ

וְשׁוֹמֵר עָלָיו, וְגַם בְּבֵית הַסֵּהָר שֵׁם שָׁמַיִם הָיָה מְזָכָר
תָּמִיד בְּפִיו.

“וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף וַיְטַ אֱלֹו חֶסֶד” (פְּסוּק כֵּא)

ה' הָיָה עִם יוֹסֵף, שָׁמַר עָלָיו בְּבֵית הַסֵּהָר וְשָׁלַח בְּרָכָה
בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו.

“וַיִּתֵּן חֲנוּ בְעֵינַי שֵׁר בֵּית הַסֵּהָר”

הָאֱסִירִים לְמַדּוּ לְהַכִּיר אֶת יוֹסֵף הַעֲרִיכוּ אוֹתוֹ וְכִבְדוּהוּ.

גַּם שֵׁר בֵּית הַסֵּהָר הִתְפַּעֵל מְאֹד מִיוֹסֵף. אָסִיר כָּזֶה לֹא
רָאָה מִיָּמָיו - אִישׁ חָרוּץ מְאֹד, נָעִים בְּדַבּוּרוֹ, חָכָם
וּמְצָלִיחַ בְּכָל מַעֲשָׂיו וּבַעַל כְּשָׁרוֹן לְהַנְהִיג אֲחֵרִים. גַּם
הָאֱסִירִים נִתְּנוּ כְבוֹד לְיוֹסֵף.

שֵׁר בֵּית הַסֵּהָר, כָּמוֹ פּוֹטִיפָר, הֵבִין שֶׁה' מְשַׁגֵּיחַ עַל
יוֹסֵף וְנוֹתֵן בְּרָכָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יָדָיו, וְנָתַן אֶת כָּל
הָאֱסִירִים בְּיָדוֹ.

“וַיִּתֵּן שֵׁר בֵּית הַסֵּהָר בְּיַד יוֹסֵף אֶת כָּל הָאֱסִירִים...”

וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עֹשִׂים שֵׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה” (פְּסוּק כֵּב)

וכי יוסף עשה את כל עבודות האסירים?

הכונה היא שכל האסירים בצעו את עבודותיהם
בפקודתו ובדבורו של יוסף.

ליוסף היתה לב טוב והוא היתה ענו מאד.

במסגרת תפקידו כממנה על האסירים היתה יוסף עוזר
להם בכל עבודותיהם.

מקורות לפרק לט

פסוק א: התקופה הקשה שעברה על יוסף: א. יוסף חי ללא אביו - צרור המור: "ואמר על צרותיו, כי היה ילד שעשועים בחיק אביו אשר אהבו".
ב. היותו עבד - אברבנאל: "היותו עבד ורוחו עצב".

ג. השר פוטיפר היה איש אכזר - אונקלוס: "רב קטוליא". צרור המור:
"שותפו של עמלק".

ד. השתוקקות יוסף לשוב לארץ ישראל - על פי צרור המור: "ורמו גם כן שהורידוהו מארץ טהורה וקדושה לארץ טמאה".

פסוק ב: ה' הציל את יוסף מהשונאים - ספורנו: "להצילו מהמתקוממים עליו".

עבודת יוסף בחריצות - רבנו בחיי: "וישרת אותו בנקיות ובזריזות".

עבודתו הנאמנה של יוסף - בראשית רבה (כו, ג): "כל העבדים חשודים על הגזל, אבל זה - וילקט יוסף את כל הכסף".

פסוק ג: פוטיפר הביין שה' עם יוסף בגלל הצלחתו - רמב"ן: "כי יצליחו מעשיו בכל עת יותר מכל אדם, וידע כי מאת אלקים היא לו".

שם שמים שגור על פיו של יוסף - רש"י: "כי ה' אתו" - שם שמים שגור בפיו".

פסוק ד: העלאת יוסף מתפקיד לתפקיד - אור החיים: "ויהי בבית אדוניו וגו' - הנה יסדר הכתוב הדרגות המעלות אשר העלה ה' אותו, כי מקודם כשקנאו נתנו לעבוד עבודת עבדים העובדים עבודת חוץ..."

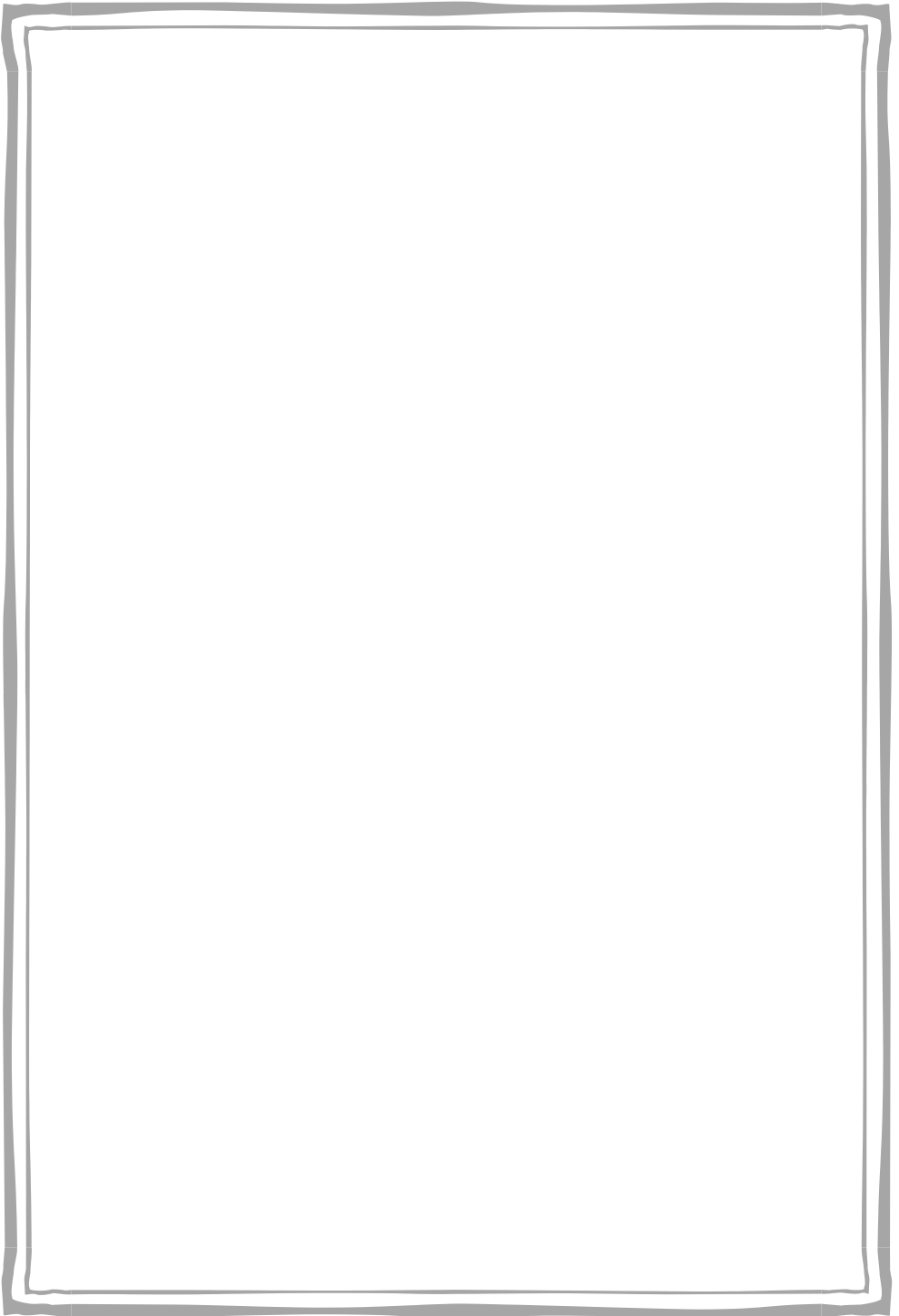
(בשדה) ולזה ציוה ה' אתו את ההצלחה ובזה היה בבית אדוניו המצרי משומרי הבית... ועוד לו מדרגה אחרת כשראה אדוניו וגו'. 'וישרת אתו', פירוש, יחדו לשרת אותו ביחוד, שבזה יהיו חשוב ולא יחיה חיי צער כחיי העבדים השפלים, ועוד לו 'ויפקדו על ביתו', הרי זה קנה מעלה על כל קנין אדונו...".

פסוק ה: ברכת ה' לבית פוטיפר - נצי"ב: "את בית המצרי - היינו ביתו ממש, היינו נשיו ובניו, 'ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו' - בין בנכסיו עצמו. והיינו - 'אשר לו' בין בשררותו בעבודת המלך, שבידו והיינו - 'יש לו', בין בבית בין בשדה, הן בנכסיו בעסקי בית ובעסקי שדה...".

פסוק ו: פוטיפר לא נתן ליוסף לגעת בלחמו - אכן עזרא: "שכל אשר היה לו בידו, חוץ מן הלחם שלא היה אפילו נוגע בו בעבור היותו עברי".

פסוק יא: סיבות העדרות אנשי הבית - א. הלכו לבית עבודה זרה - רש"י: "כלומר - ויהי כאשר הגיע יום מיוחד, יום צחוק ואיד שלהם, שהלכו כולם לבית עבודה זרה". ב. עליית הנילוס על גדותיו - בראשית רבה (פז, ז).

פסוק כב: פירוש המילים "ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה" -
א. על פיו נעשו הדברים - רש"י: "כתרגומו - במימריה הוה מתעביד".
ב. יוסף עזר לאסירים - אור החיים: "להודיע גם כן שהגם שהיה הוא המנהיג, לא היה מתנהג בשררה ומונע עצמו מתשמיש דבר אשר היו עושים שם האסירים, אלא ידו כיד כולן שווה, וזה יגיד מזג טבעו כי טוב הוא, ומצא חן ושכל טוב בעיני ה' ואדם".

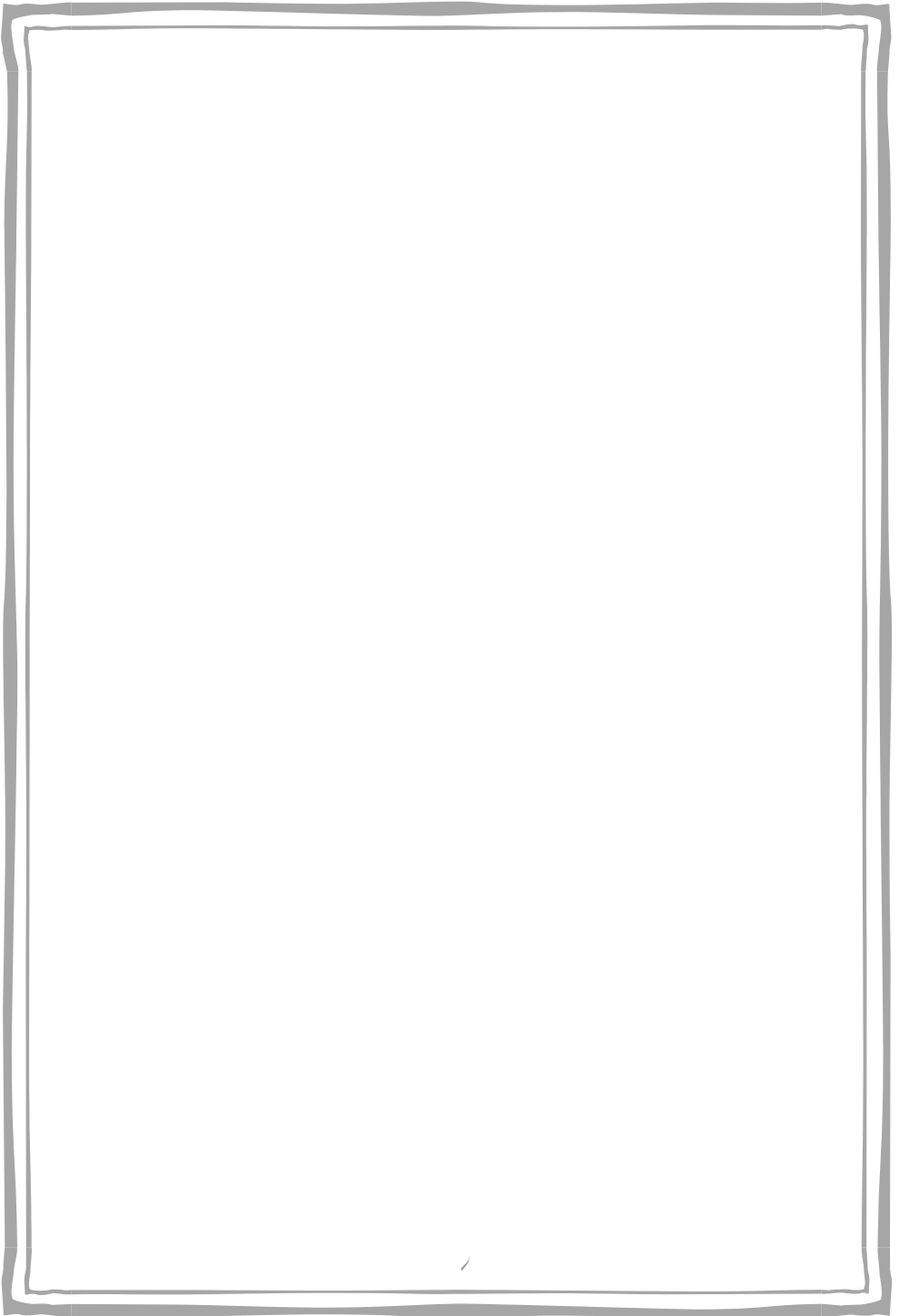
פרק מ

חלומות

שֶׁר הַמְשִׁקִים וְהַאֲפִים

וּפְתָרוֹנָם

חלומות שר המשקים והאופים ופתרונם

(פרק מ)

”וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָטְאוּ מִשְׁקָה מִלֶּךְ מִצְרַיִם

וְהָאִפָּה לְאֲדֹנָיָהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם...” (פסוק א)

בְּמִשְׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת הַמִּצְרַיִם הִרְשָׁעִים סָפְרוּ אֶת דְּבָרֵי הַשָּׂקֶר שֶׁל אִשְׁת פּוֹטִיפֵר. ה' אָהֵב אֶת יוֹסֵף וְרָצָה שֶׁהַמִּצְרַיִם יִפְסִיקוּ לְדַבֵּר עַל יוֹסֵף הַצַּדִּיק דְּבָרֵי שָׂקֶר, וְעַל כֵּן הוּא גָרַם שֶׁהַכֹּל יִשְׁמְעוּ עַל מַעֲשֵׂה הַשָּׂרִים וְעַנְשָׁם, וַיִּדְבְּרוּ עֲלֵיהֶם בְּמָקוֹם לְדַבֵּר עַל יוֹסֵף.

מִלְבָּד זֹאת, ה' רָצָה לְהַצִּיל אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר, וְלָכֵן גָּרַם לְפָרְעֹה לְהַעֲנִישׁ אֶת הַשָּׂרִים וְלֶאֱסֹר אוֹתָם בְּבֵית הַסֵּהַר.

”וַיַּחֲלְמוּ חֵלֹם שְׁנֵיהֶם...” (פסוק ה)

מֵאֵת ה' הָיוּ חֵלֹמוֹת הַשָּׂרִים, כְּדֵי שְׁיֹסֵף יִפְתֹּר אֶת חֵלֹמוֹתֵיהֶם, וְעַל יְדֵי כֵן יֵצֵא מִבֵּית הַסֵּהַר וַיִּתְמַנֶּה לְמוֹשֵׁל מִצְרַיִם.

בְּבִקְרָא רָאָה יוֹסֵף שֶׁהַשָּׂרִים זוֹעֲפִים וְכוֹעֲסִים. לְמַרְוֹת הַיּוֹתוֹ עָבַד פְּשׁוּט, נִגְשׂ אֶל הַשָּׂרִים בְּאִמָּץ וְשָׂאֵל:

”מִדּוּעַ פָּנִיכֶם רָעִים הַיּוֹם” (פְּסוּק ז)

יוֹסֵף הָיָה טוֹב לֵב, הוּא רַחֵם עַל הַשָּׂרִים וְלָכֵן שָׁאַל
לְשִׁלּוּמָם, אוֹלֵי יוֹכֵל לְעֹזֵר לָהֶם וּלְשַׁמַּח אֶת לְבָבָם.

”וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוּם חֲלָמָנוּ וּפְתָר אֵין אִתּוֹ...”

הֲלֹא לְאֱלֻקִּים פְּתָרָנִים סִפְרוּ נָא לִי” (פְּסוּק ח)

יוֹסֵף אָמַר לְשָׂרִים שֶׁהִ' הוּא הַנּוֹתֵן חֲכָמָה וּתְבוּנָה, וְאוֹלֵי
יִתֵּן לוֹ חֲכָמָה לְפָתֹר אֶת חֲלוּמוֹתֵיהֶם.

שֶׁר הַמְּשָׁקִים הָיָה הָרֵאשׁוֹן שֶׁסִּפֵּר אֶת חֲלוּמוֹ.

מָה הָיָה חֲלוּמוֹ שֶׁל שֶׁר הַמְּשָׁקִים?

שֶׁר הַמְּשָׁקִים סִפֵּר לְיוֹסֵף שֶׁרָאָה גִּפְּן וּבָהּ שְׁלִשָּׁה
שָׂרִיגִים (עֲנָפִים).

מִן הַשָּׂרִיגִים יָצְאוּ עֲנָבִים וְהוּא סָחַט אוֹתָם לְתוֹךְ כּוֹס
וְהִגִּישָׁה לְפָנָי פְּרָעָה.

יוֹסֵף הִקְשִׁיב הֵיטֵב לְכָל מַלְּהָ שֶׁיָּצְאָה מִפִּי שֶׁר הַמְּשָׁקִים
וְחָשַׁב עַל פְּתָרוֹן חֲלוּמוֹ. ה' עֲזַר לוֹ לְגַלוֹת אֶת הַפְּתָרוֹן.

מִשְׁשִׁים שֶׁר הַמְּשָׁקִים לְסִפֵּר עַל חֲלוּמוֹ, הֵשִׁיב יוֹסֵף:

”זה פתרונו

שְׁלֹשֶׁת הַשָּׂרְגִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם

בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פְרַעֲהָ אֶת רֵאשֶׁתָּךְ

וְהִשִּׁיבָךְ עַל בִּנְךָ...” (פְּסוּקִים יב-יג)

בְּעוֹד שְׁלֹשָׁה יָמִים יוֹצִיא אוֹתְךָ פְרַעֲהָ מִן הַבּוֹר וַיָּשִׁיב
אוֹתְךָ לַתְּפִקִיד שֶׁר הַמְּשָׁקִים.

”כִּי אִם זָכַרְתָּנִי אִתְּךָ... וְעָשִׂיתָ נָא עִמָּדֵי חֶסֶד

וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל פְּרַעֲהָ וְהוֹצֵאתָנִי מִן הַבַּיִת הַזֶּה” (פְּסוּק יד)

יוֹסֵף בִּקֵּשׁ מִשׁוֹר הַמְּשָׁקִים שְׂיַעֲשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, כִּי הִיָּה
בְּטוֹחַ שְׁחִלּוּמוֹ יִתְקַיֵּם וּפְרַעֲהָ יוֹצִיא אוֹתוֹ מִהַבּוֹר וַיָּטִיב
עִמּוֹ, בְּהַחֲזָרְתּוֹ לַתְּפִקִיד שֶׁר הַמְּשָׁקִים.

”כִּי גָנַב גָּנַבְתִּי מֵאֶרֶץ הָעֵבְרִים...” (פְּסוּק טו)

יוֹסֵף זָכַר תְּמִיד אֶת אֶרֶץ אֲבוֹתָיו וְהִשְׁתַּוְּקַק לְשׁוֹב אֵלֶיהָ.
מִשׁוֹם כֵּךְ הִזְכִּיר אֶת אֶרְצוֹ לְפָנֵי הַשָּׂרִים בְּגִאָוָה, אֵף עַל
פִּי שְׂיַדַע שֶׁהֵם מְכַבְּדִים יוֹתֵר אֶת אֶרְצָם.

שֶׁר הָאוֹפִים הִתְפַּעַל מִחֲכָמְתוֹ שֶׁל יוֹסֵף וּמִפְתָּרוֹן
הַחִלּוּם, וְגַם הוּא הִחְלִיט לְסַפֵּר לְיוֹסֵף אֶת חִלּוּמוֹ.

מה היה חלומו של שר האופים?

שר האופים נראה את עצמו בתלומו כשעל ראשו שלשה סלים זה מעל זה. בפל העליון היו מיני מאפה טעימים ממאכלי המלך, ועוף בא ואכל מהם.

גם לתלומו של שר האופים הקשיב יוסף היטב. גם עכשו, ה' עזר ליוסף לגלות את פתרון החלום.

משסים שר האופים לספר את ספור חלומו השיב יוסף:

”זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים הם

בעוד שלשת ימים

ישא פרעה את ראשו מעליך

ותלה אותך על עץ...” (פסוקים יח-ט)

יוסף ידע שהפתרון הוא מאת ה' ולא פחד לומר לשר האופים את הפתרון הקשה.

הוא דבר אליו באמץ רב, ואמר לו שלפי חלומו עתיד פרעה לחרץ את דינו למיתה.

האם פתרונותיו של יוסף התקיימו?

נֹאמֵר:

”וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלֵּדָת אֶת פְּרֵעָה...
וַיֵּשֶׂא אֶת רֹאשׁ שֵׁר הַמְּשָׁקִים

וְאֶת רֹאשׁ שֵׁר הָאֲפִים בְּתוֹךְ עֲבָדָיו

וַיֵּשֶׁב אֶת שֵׁר הַמְּשָׁקִים עַל מִשְׁקָהוּ...
וְאֵת שֵׁר הָאֲפִים תָּלָה

בְּאֲשֶׁר פָּתַר לָהֶם יוֹסֵף” (פְּסוּקִים כ-כב)

האם שר המשקים מלא אחר בקשתו של יוסף?

נֹאמֵר:

”וְלֹא זָכַר שֵׁר הַמְּשָׁקִים אֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּח הוּא” (פְּסוּק כג)

שר המשקים לא הזכיר ולא התאמץ כלל לדבר עם פְּרֵעָה אודות יוסף.

אלו הִיָּה מְדַבֵּר בְּאָדָם הַגּוֹן, הוּא הִיָּה מִתְקַשֶּׁה לִישׁוֹן בְּלֵילוֹת מִתוֹךְ צַעַר עַל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ טוֹבָה, וְנִמְצָא פְּעַת כְּלוֹא בְּבֵית הַסֵּהר.

מִידָ עִם חֲזָרְתוֹ לְתַפְקִידוֹ הָיָה צָרִיךְ לָרוּץ לְפָרְעָה
וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו שְׂיוֹצִיא אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר.

שֶׁר הַמְשָׁקִים הָיָה רָשָׁע וּכְפוּי טוֹבָה, וְעַל כֵּן לֹא
הִתְאַמֵּץ כָּלֵל לְעֲזֹר לְיוֹסֵף.

הוּא אָף לֹא שָׁם לֵב לְפָלֵא הַגָּדוֹל שֶׁעָשָׂה ה' בְּקִימוֹ אֶת
דְּבָרֵי יוֹסֵף.

בְּאוּרֵי מַלְיָם

וּיְקַצֵּף - כְּעַס מֵאֵד

וּיְפַקְדֵהוּ - מִינָה אוֹתוֹ

זוֹעֲפִים - כּוֹעֲסִים, מְרַגְזִים

מֵאוּמָה - דְּבַר

שְׂרִיגִים - עֲנָפִים

וּיִמְאֵן - סָרַב, לֹא רָצָה

נִצָּה - הִתְחַלַּת הַפְּרִי

חֲשֵׁךְ - מִנַּע

יִשָּׂא אֶת רֹאשׁוֹ - יִחְשִׁיב

וַיִּנָּס - בָּרַח

אוֹתָךְ

וַיִּחַר אָפוֹ - כְּעַס

כִּנְוָה - מוֹשְׁבָךְ, תַּפְקִידְךָ

חֲנוּ - הִחֵן שְׁלוֹ

סֹלֵי חֲרִי - סֹלִים עִם חֲרִים

מקורות לפרק מ

פסוק א: דאגת ה' ליוסף - א. גרם שיפסיקו לדבר עליו - רש"י בפירושו הראשון: "לפי שהרגילה אותה הארורה את הצדיק כפי כולם לדבר בו, הביא להם הקב"ה סורחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו". **ב. כדי להצילו מן הבור - רש"י בפירושו השני:** "ועד שתבוא הרוחה לצדיק על ידיהם".

פסוק יד: הבטחון של יוסף שחלמו יתקיים - רשב"ם: "כלומר כל כך אני בטוח שתשא חן בעיני פרעה, שאם תזכרני וגו', ידעתי שתוכל להוציאני מן הבית הזה".

פסוק כב: גנותו של שר המשקים שהיה כפוי טובה - רלב"ג: "שאין ראוי לאדם שימנע מלגמול טוב למי שגמלהו, וזה ששר המשקים לא רצה לדבר מיוסף אל פרעה לחלות פניו (להתחנן לפניו) שיוציאהו מהמקום שהיה בו על לא פשע ולא חטאת".